

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

Філософський факультет

Кафедра теоретичної і практичної філософії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Зам. декана
філософського факультету
Комаха Л.Г.

«___»
2017_ року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФІЛОСОФІЯ

для студентів

галузь знань
спеціальність
освітній рівень
освітня програма
вид дисципліни

0301 Соціально-політичні науки
6.030104 Політологія
Бакалавр
Політологія
Обов'язкова навчальна дисципліна

Форма навчання	денна
Семестр	5
Кількість кредитів ECTS	4
Мова викладання	українська
Форма заключного контролю	екзамен

Викладачі: Богачов А.Л., д.ф.н., професор кафедри теоретичної і практичної філософії;
Лактіонова А. В, д.ф.н., доцент кафедри теоретичної і практичної філософії.

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2017

Розробники: *Богачов А.Л., д.ф.н., професор кафедри теоретичної і практичної філософії;*
Лактіонова А. В, д.ф.н., доцент кафедри теоретичної і практичної філософії

Затверджено

«_____» _____ 2017__ р.

Зав. кафедри теоретичної і практичної
філософії

_____ (Шашкова Л.О.)

Протокол № _____ від «_____» _____
2017_ р.

Схвалено науково - методичною комісією філософського факультету

Протокол від «_____» _____ 2017_ року №__

Голова науково-методичної комісії _____ (Маслікова І.І.)

«_____» _____ 2017_ року

ВСТУП

Мета дисципліни – ознайомлення студентів з історією онтологічного обґрунтування практичної філософії, парадигмами та основними ідеями цього обґрунтування, а також визначення відмінностей і зв'язків між різними концепціями практичної філософії. Головна увага приділена вивченню фундаментальних понять, ідей та концепцій онтологічної теорії та практичної філософії.

Надання знань та ознайомлення студентів (з подальшим самостійним обмірковуванням) з основними концептами, проблемами, теоретико-методологічними підходами і стратегіями сучасної філософії дії та активності. Особливий акцент зроблений на роз'ясненні місця й значення філософії дії та активності серед інших сучасних філософських дисциплін. Розглядаються особливості концептуальних підходів та позицій.

Вимоги до вибору навчальної дисципліни:

1. До початку вивчення цього курсу студенти мають **знати** загальні уявлення про теоретичну і практичну філософію; про специфіку філософських проблем у їхньому стосунку до науки, релігії, мистецтва як форм духовного життя людства; про засади критичного осмислення філософських концепцій та про основні варіанти розв'язання філософських проблем; про сутність й типи наукової раціональності; про загальну структуру світогляду та теоретичної і практичної діяльності людини з метою подальшого засвоєння критеріїв для експертних оцінок та способів їх фахового використання у різних сферах соціальної практики.
2. **Вміти** здійснювати аналітичну роботу; збирати та інтерпретувати наукову інформацію, обробляючи основну літературу з практичної та теоретичної філософії, ставити загальні цілі і основні завдання філософських досліджень; оперувати основними складовими теоретичної і практичної філософії у повсякденному житті і загальній соціальній практиці; полемізувати стосовно ключових філософських проблем, обираючи обґрунтоване рішення; визначати загальні риси онтологічних, гносеологічних, антропологічних, соціальних, культурних, правових, політичних, мовних та історичних явищ; давати загальну оцінку стану і тенденціям розвитку культури, орієнтуватися в її основних практиках;
3. **Володіти елементарними навичками** розв'язувати задачі та практичні проблеми у процесі навчання; опрацьовувати літературу з теоретичної та практичної філософії; обґрунтовувати цілі та напрямки досліджень з філософії, зокрема аналізувати філософські проблеми соціальної практики, прогнозувати відповідні тенденції та наслідки її розвитку, розробляти моделі її можливого вдосконалення; здійснювати різні види дослідницької роботи (анотації, реферати, бібліографії) щодо тематики теоретичної та практичної філософії; належним чином представляти результати проведених досліджень; здійснювати комунікацію в професійному середовищі.

Анотація навчальної дисципліни: дисципліна *Філософія* належить до переліку обов'язкових дисциплін та викладається у 5 семестрі бакалаврату.

Перша частина курсу «Філософія» пропонує вивчення концепції зв'язку між теоретичною і практичною філософією, способів традиційного й сучасного розуміння предмета і деяких основних проблем філософії в контексті політології. Тематика першої частини:

- Предмет філософії. Відмінність філософії від теології, ідеології та пропаганди. Філософські поняття теоретичного й практичного знання, питання зв'язку цих різновидів знання. Філософія як раціональна думка й рефлексійне ставлення до світогляду. Філософія і самоздійснення особистості.
- Початок людського способу буття у тваринному світі. Поведінковий автоматизм і символічний перерозподіл благ. Праця і тваринний інтелект. Мова і сім'я – головні риси

людського способу буття. Вибір цінностей і поняття людської гідності. Філософське розуміння сенсу життя.

- Три парадигми в історії філософії: об'єктивізм Античності, суб'єктивізм Нового часу, інтерсуб'єктивізм сучасності. Давньогрецький логос та істина. Філософські школи Античності, їхні погляди на різновиди раціональності. Номіналізм, концептуалізм і реалізм – основні теоретичні напрями за доби Середньовіччя.
- Основні зміни у світогляді й філософії, що відбулися за модерної доби. Загальна характеристика головних напрямів філософії Нового часу в стосунку до їхнього розуміння поділу на теоретичну й практичну філософію. Новочасні концепції різновидів раціональності. Головні риси наукової свідомості. Сучасний науковий етос. Філософські поняття цивілізації та глобалізації.
- Онтологія і метафізика. Модерні проекти неметафізичної онтології. Буття та ідентичність. Об'єктивне буття й особистісна ідентичність. Суб'єктивне буття й досвід. Інтерсуб'єктивне буття й розум. Онтологія та діалектика. Постметафізична діалектика. Онтологія та сучасна еволюційна теорія.
- Питання граничного обґрунтування знання. Досвід, логічна необхідність і очевидність. Психофізична проблема. Прагматизм. Стосунок практичної філософії та соціальної філософії.
- Мова як предмет філософії. Стосунок експресивної та інтелектуальної функцій мови. Мовне конституювання особистості, нарративна ідентичність (за П. Рікером і Р. Рорті). Г.-Г. Гадамер про структуру мови. Невіддільність думки від мовлення. Мовна організація життєсвіту. Національна мова й національний світ.

Друга частина дає уявлення про специфіку сучасної практичної філософії, її основні проблеми, розкриває особливості розуміння концептуальних засад в різних варіантах сучасної світової філософії, виявляє їх пов'язаність між собою, а також з комплексом соціально-гуманітарного і природничо-наукового знання.

Завдання (навчальні цілі) – надати студентам базові знання про фундаментальні поняття, методологічні засади (принципи і методи) онтології та практичної філософії, головні парадигми онтологічного обґрунтування практичної філософії; особливості концептуально-методологічних і теоретичних підходів сучасних філософів до філософії дії та активності.

Структура курсу: у курсі передбачено 2 змістовні частини. Заняття проводяться у вигляді лекцій, семінарів. Завершується дисципліна **екзаменом**.

Перша частина курсу присвячена основам і взаємозв'язку теоретичної і практичної філософії

Друга частина курсу присвячена філософії дії та активності

Результати навчання:

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація 4. автономність та відповідальність)		Методи викладання і навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
ККод	Результат навчання			
	Знати:			
1.1	основні поняття онтології та	Лекція,	Усна доповідь, конспект	5

	практичної філософії; предмет, методи, теоретичні основи філософії дії та активності	семінар, самостійна робота	першоджерел, пояснення до конспекту першоджерел, філософське есе (самостійне дослідження), презентація самостійного дослідження, екзаменаційна робота	
1.2	методологічні засади (принципи і методи) онтології та практичної філософії основну; проблематику філософії дії та активності та критично її осмислювати	Лекція, семінар, самостійна робота	Усна доповідь, конспект першоджерел, пояснення до конспекту першоджерел, філософське есе (самостійне дослідження), презентація самостійного дослідження, екзаменаційна робота	5
1.3	головні парадигми онтологічного обґрунтування практичної філософії, концепції та ідеї онтології та практичної філософії, а також найважливіші відомості про їхніх авторів; застосування різних методологічних принципів розробок з філософії дії та активності	Лекція, семінар, самостійна робота	Усна доповідь, конспект першоджерел, пояснення до конспекту першоджерел, філософське есе (самостійне дослідження), презентація самостійного дослідження, екзаменаційна робота	5
1.4	сучасні підходи – засади в межах яких формується сучасна проблематика та її концептуальні умови, парадигми – для застосування і розвитку наріжних ідей	Лекція, семінар, самостійна робота	Усна доповідь, конспект першоджерел, пояснення до конспекту першоджерел, філософське есе (самостійне дослідження), презентація самостійного дослідження, екзаменаційна робота	6
1.5	новітні типології філософії дії та активності	Лекція, семінар, самостійна робота	Усна доповідь, конспект першоджерел, пояснення до конспекту першоджерел, філософське есе (самостійне дослідження), презентація самостійного дослідження, екзаменаційна робота	5
1.6	особливості філософії дії та активності	Лекція, семінар, самостійна робота	Усна доповідь, конспект першоджерел, пояснення до конспекту першоджерел, філософське есе (самостійне дослідження), презентація самостійного дослідження, екзаменаційна робота	14
	Вміти:			
2.1	демонструвати знання	Лекція,	Усна доповідь, конспект	5

	спеціалізованої літератури з онтології та практичної філософії; філософії дії та активності	семінар, самостійна робота	першоджерел, пояснення до конспекту першоджерел, філософське есе (самостійне дослідження), презентація самостійного дослідження, екзаменаційна робота	
2.2	пояснювати набуті знання з інших навчальних дисциплін в контексті практичної філософії; філософії дії та активності	Лекція, семінар, самостійна робота	Усна доповідь, конспект першоджерел, пояснення до конспекту першоджерел, філософське есе (самостійне дослідження), презентація самостійного дослідження, екзаменаційна робота	10
2.3	пояснювати варіативність сучасних умов формування теоретичної та практичної філософії; філософії дії та активності	Лекція, семінар, самостійна робота	Усна доповідь, конспект першоджерел, пояснення до конспекту першоджерел, філософське есе (самостійне дослідження), презентація самостійного дослідження, екзаменаційна робота	10
2.4	здійснювати дослідження наукових джерел, спираючись на методологічні засади онтології та практичної філософії; філософії дії та активності - та уникаючи їх тривіального відтворення	Лекція, семінар, самостійна робота	Усна доповідь, конспект першоджерел, пояснення до конспекту першоджерел, філософське есе (самостійне дослідження), презентація самостійного дослідження, екзаменаційна робота	5
2.5	здійснювати порівняльне дослідження змістів (трьох та більше) альтернативних підходів, зокрема аналізувати й узагальнювати їхній зміст	Лекція, семінар, самостійна робота	Усна доповідь, конспект першоджерел, пояснення до конспекту першоджерел, філософське есе (самостійне дослідження), презентація самостійного дослідження, екзаменаційна робота	5
2.6	здійснювати експертну оцінку за науковими критеріями	Лекція, семінар, самостійна робота	Усна доповідь, конспект першоджерел, пояснення до конспекту першоджерел, філософське есе (самостійне дослідження), презентація самостійного дослідження, екзаменаційна робота	5
	комунікація:			
3.1	демонструвати здатність до вільної комунікації мовою навчання;	Лекція, семінар, самостійна робота	Усна доповідь, конспект першоджерел, пояснення до конспекту першоджерел, філософське есе	3

			(самостійне дослідження), презентація самостійного дослідження, екзаменаційна робота	
3.2	використовувати знання іноземних мов для аналізу інформаційних інтернет-ресурсів, читання новітньої літератури в підготовці до семінарських занять та написання самостійних робіт;	Лекція, семінар, самостійна робота	Усна доповідь, конспект першоджерел, пояснення до конспекту першоджерел, філософське есе (самостійне дослідження), презентація самостійного дослідження, екзаменаційна робота	3
3.3	вести полеміку стосовно наріжних питань практичної філософії, філософії дії та активності в умовах аудиторної та поза аудиторної роботи на основі володіння категоріально-поняттєвим апаратом даних дисциплін	Лекція, семінар, самостійна робота	Усна доповідь, конспект першоджерел, пояснення до конспекту першоджерел, філософське есе (самостійне дослідження), презентація самостійного дослідження, екзаменаційна робота	3
	автономність та відповідальність:			
4.1	самостійно шукати та критично опрацьовувати літературу, вільно володіти методами обробки, аналізу та синтезу наукової інформації	Лекція, семінар, самостійна робота	Усна доповідь, конспект першоджерел, пояснення до конспекту першоджерел, філософське есе (самостійне дослідження), презентація самостійного дослідження, екзаменаційна робота	2
4.2	виконувати комплексні завдання та професійні обов'язки дослідника в галузі практичної та теоретичної філософії	Лекція, семінар, самостійна робота	Усна доповідь, конспект першоджерел, пояснення до конспекту першоджерел, філософське есе (самостійне дослідження), презентація самостійного дослідження, екзаменаційна робота	5
4.3	брати участь у роботі фахових аналітичних групах, вирішуючи типові і нестандартні задачі із всією повнотою відповідальності	Лекція, семінар, самостійна робота	Усна доповідь, конспект першоджерел, пояснення до конспекту першоджерел, філософське есе (самостійне дослідження), презентація самостійного дослідження, екзаменаційна робота	4

Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання (необов'язково для вибіркових дисциплін)

Результати навчання дисципліни					
Програмні результати навчання	.1	.2	.1	.1	.2

7.1 Форми оцінювання студентів

Контроль знань здійснюється за системою ECTS, яка передбачає дворівневе оцінювання засвоєного матеріалу, зокрема **оцінювання теоретичної підготовки** – результати навчання (**знання 1.1 – 1.6**), що складає 40% від загальної оцінки та **оцінювання практичної підготовки** – результати навчання (**вміння 2.1-2.6**); (**комунікація 3.1-3.3**); (**автономність та відповідальність 4.1-4.3**), що складає 60% загальної оцінки.

Критерії оцінювання:

Усна відповідь:

3 бали – студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, використовуючи обов'язкову та додаткову літературу.

2 бали – студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу. Допускаються несуттєві неточності.

1 бал – в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, не спирається на необхідну навчальну літературу, Має у відповіді суттєві неточності.

0 балів – не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. Має суттєві помилки у відповіді.

Доповнення / дискусія:

1 бали – доповнення змістовне, ґрунтовне, конструктивно доповнює обговорення теми,

Конспект першоджерел:

2 бали – студент опрацював необхідний текст із цитуванням та відповідними власними зауваженнями та поясненнями.

1 бал – студент законспектував текст без цитувань та пояснень.

Самостійна робота, підсумкова письмова робота:

6 балів – студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, правильно інтерпретує отримані результати, використовує обов'язкову та додаткову літературу, демонструє самостійність, достовірність, незаангажованість проведеного дослідження / письмової роботи.

5 балів – студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу, демонструє самостійність та достовірність проведеного дослідження / письмової роботи. Допускаються несуттєві неточності.

4 балів – у цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, самостійності у вирішенні поставлених завдань, не спирається на необхідну навчальну літературу, робота містить суттєві неточності.

3-0 балів – не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. Має суттєві помилки в роботі. Демонструє не самостійність у виконанні завдань.

Кожне питання в екзаменаційній роботі (в білеті 2 питання):

20-16 балів – студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, правильно інтерпретує отримані результати, використовує обов'язкову та додаткову літературу, демонструє самостійність, достовірність, незаангажованість проведеного дослідження / письмової роботи.

15-11 балів – студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу, демонструє самостійність та достовірність проведеного дослідження / письмової роботи. Допускаються несуттєві неточності.

10-6 балів – у цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, самостійності у вирішенні поставлених завдань, не спирається на необхідну навчальну літературу, робота містить суттєві неточності.

5-0 балів – не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. Має суттєві помилки в роботі. Демонструє не самостійність у виконанні завдань.

Семестрову кількість балів формують бали, отримані студентом у процесі засвоєння матеріалу з усіх двох частин і виконання самостійних робіт.

Оцінювання за формами контролю (дивись Додаток1 або 2):

b – це кількість балів за виконаний вид роботи; **n** – це кількість разів для виконання (значення **b** та **n** залежать від конкретного розподілу годин кредитів на даний курс); Σ - це сума балів за вид роботи.

Види робіт		Семестрова кількість балів					
		Min b –36 (балів)			Max b – 60 (балів)		
		b	×n	Σ	b	×n	Σ
Лекція	Експрес-опитування	1	16	16	1	16	16
Семінар	Усна відповідь	1	8	8	3	8	24
	Доповнення	1	8	8	1	8	8
Конспекти першоджерел	Перелік текстів: 1. Гейзенберг В. О соотношении гуманитарного образования, естествознания и западной культуры // Гейзенберг В. Шаги за горизонт. – М., 1987. – С. 34–45. 2. Гуссерль Э. Кризис европейского человечества и философия // Культурология. XX век: Антология. – М., 1995. – С. 297–330. 3. Блюменберг Г. Антропологичний підхід до сучасного значення риторики / Пер. з нім. С. Кошарного // Після філософії: кінець чи трансформація? – К., 2000. – С. 375–402	2	1	2	2	3	6

Самостійна індивідуальна робота	<p>Написати есе на тему: Трансформації сучасної епістемології. (За працями на вибір):</p> <p>1) Дамміт М. Чи може аналітична філософія мати систематичний характер і чи повинна вона його мати? // Після філософії: кінець чи трансформація?. –К.: «Четверта хвиля», 2000. – С. 166-189.</p> <p>2) Балібар Е., Кассен Б., Ложье С. Праксис. Пер. з фр. Репа А., за ред. Панича О., Баумейстера А. // Європейський словник філософій: Лексикон неперекладностей. Пер. з фр. – Том перший. – Вид. друге, виправл. – К.: ДУХ І Літера, 2011. – 576 с. – С. 498-513.</p> <p>3) Давід П. WELTANSCHAUUNG Світогляд, світобачення // Європейський словник філософій: Лексикон неперекладностей. Пер. з фр. – Том другий. – К.: ДУХ ІЛІТЕРА, 2011. – 488 с. – С. 347-348.</p>	2	1	2	2	3	6
Екзамен		24	1	24	40	1	40

Підсумкове оцінювання у формі екзамену: підсумкова кількість балів з дисципліни (максимум 100 балів), яка визначається як сума балів за систематичну роботу впродовж семестру. Таким чином, підсумкова оцінка складається із суми семестрової кількості балів та підсумкової контрольної роботи (екзамену).

Шкала відповідності:

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

**СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ**

№ п/п	Назва лекції	Кількість годин		
		Лекції	Семінари	Самостійна робота
<i>Частина 1. Теоретична і практична філософія</i>				
1.	Предмет сучасної філософії	2	1	5
2.	Філософська антропологія. Місце філософії у європейському житті	2	1	5
3.	Стародавній поділ на теоретичну і практичну філософію	2	1	5
4.	Модерний поділ на теоретичну і практичну філософію	2	1	5
5.	Онтологічні засади теоретичної філософії	2	1	5
6.	Теоретичні засади практичної філософії	2	1	5
7.	Перехід від теоретичної філософії до практичної	2	1	5
8.	Феноменологія і філософська герменевтика	2	1	5
<i>Частина 2. Філософія дії та активності</i>				
9.	Тема 1. Стандартна теорія і концепція дії та активності	4	2	6
10.	Тема 2. Філософська концепція А. Меле	4	1	6
11.	Тема 3. Філософська концепція Б. Аюна	2	1	6
12.	Тема 4. Переосмислення традиційних філософських дисциплін в контексті філософії дії та активності.	4	2	6
13.	Конспекти першоджерел			6
14.	Індивідуальна самостійна робота:			6
15.	<i>Підсумкова контрольна робота</i>			
	ВСЬОГО	30	14	76

Загальний обсяг 120 год., в тому числі:

Лекцій – **30 год.**

Семінари – **14 год.**

Самостійна робота - **76 год.**

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

І частина

Основна: (Базова):

1. Асмус В.Ф. Античная философия. – М., 1976.
2. Блюменберг Г. Антропологичний підхід до сучасного значення риторики / Пер. з нім. С. Кошарного // Після філософії: кінець чи трансформація? – К., 2000. – С. 375–402.
3. Богачов А. Блага цивілізації // Філософська думка. – № 1. – К., 2014. – С. 43–50.
4. Богачов А. Відкритий політичний світ – прихований демократичний етос // Філософська думка. – № 1. – К., 2009. – С. 80–95.
5. Богачов А. Герменевтична істина й давньогрецький логос // Філософія освіти. – № 1. – К., 2013. – С. 119–127.
6. Богачов А. Герменевтичний підхід у філософії // Філософська думка. – № 5. – К., 2013. – С. 41–50.
7. Богачов А. Досвід і сенс. – К.: Дух і Літера, 2011. – С. 135–185, 267–270, 296–312.
8. Богачов А. Культурна ідентичність і пам'ять // Філософська думка. – № 6. – К., 2013. – С. 22–28.
9. Богачов А. Сократ і наше царство свободи // Громадянське суспільство в Україні за доби глобалізації: ціннісно-нормативне та інституційне забезпечення його розбудови. – К., 2007. – С. 230–246.
10. Вернан Ж.-П. Происхождение древнегреческой мысли. – М., 1988.
11. Гегель Г.В.Ф. Наука логики. В 3-х т. – Т. 1. – М., 1970. – С. 75–119 [1-е и 2-е предисловие; Введение].
12. Вухтерль К. Феноменологический метод / Перев. с нем. А. Богачева // Феноменология і філософський метод: Щорічник Українського феноменологічного товариства, 1999 р. – К., 2000. – С. 174–193.
13. Гегель Г.В.Ф. Энциклопедия философских наук. В 3-х т. – Т. 1. – М., 1974. – С. 84–104 [Введение].
14. Гейзенберг В. О соотношении гуманитарного образования, естествознания и западной культуры // Гейзенберг В. Шаги за горизонт. – М., 1987. – С. 34–45.
15. Гусев В.І. Історія західноєвропейської філософії XV–XVII ст. – К., 1994.
16. Гуссерль Э. Кризис европейского человечества и философия // Культурология. XX век: Антология. – М., 1995. – С. 297–330.
17. Гадамер Г.-Г. Риторика і герменевтика // Гадамер Г.-Г. Істина і метод. Герменевтика II / Пер. з нім. М. Кушніра. – Т. 2. – К., 2000. – С. 248–261.
18. Дильтей В. Введение в науки о духе // Дильтей В. Собр. соч. в 6 тт. – Т. 1 – М., 2000. – С. 271–278. (Або: Дильтей В. Введение в науки о духе // Зарубежная эстетика и теория литературы XIX–XX вв.: Трактаты, ст., эссе. – М., 1977. – С. 135–142.)
19. Ле Гофф Ж. Интеллектуалы в средние века. – Аллегро-Пресс. Долгопрудный, 1997.
20. Ортега-и-Гассет Х. Что такое философия? – М., 1991. – С. 51–191.
21. Рорти Р. Релятивизм: найденное и сделанное // Философский прагматизм Ричарда Рорти и российский контекст. – М., 1997. – С. 11–44.
22. Уайтхед А.И. Избранные работы по философии. – М., 1990. – С. 272–292, 540–560
23. Хайдеггер М. Время картины мира // Работы и размышления разных лет. – М., 1993. С. 135–167.
24. Хайдеггер М. Кант и проблема метафизики. – М., 1096. – С. 3–10.
25. Хайдеггер М. Основные понятия метафизики // Хайдеггер М. Время и бытие. – М., 1993. – С. 327–344.
26. Хёсле В. Гении философии Нового времени. – М. 1992.
27. Шелер М. Философское мировоззрение // Шелер М. Избранные произведения. – М., 1994. – С. 3–14.

Додаткова:

1. Блюменберг Г. Світ як книга / Пер. з нім. В. Єрмоленка. – К., 2005.
2. Богачов А. Мова та істина: метафізика vs. герменевтика // Вісник КНУТШ. Філософія. Політологія. – Вип. 103. – К.: ВПЦ «КН» КНУТШ, 2011. – С. 13–18.
3. Гейзенберг В. Позитивизм, метафізика и религия // Гейзенберг В. Физика и философия. Часть и целое. – М., 1989. С. 330–340.
4. Гильдебранд Д. фон. Что такое философия? – СПб., 1997.
5. Дильтей В. Построение исторического мира в науках о духе // Дильтей В. Соб. соч. в 6 тт. – Т. 3. – М.: Три квадрата, 2004.
6. Доброхотов А.Л. Категория бытия в классической западно-европейской философии. – М., 1986.
7. Ильин И.А. Философия Гегеля как учение о конкретности Бога и человека. – СПб, 1994. [Глава 3. «О спекулятивном мышлении вообще».]
8. Ингарден Р. Введение в феноменологию Эдмунда Гуссерля. – М., 1999.
9. Кессиди Ф.Х. От мифа к логосу (Становление греческой философии). – М., 1972.
10. Кимелев Ю.А., Поляков Н.Л. Наука и религия: историко-культурный очерк. – М., 1988. – С. 8–44.
11. Койре А. Аристотелизм и платонизм в средневековой философии // Очерки истории философской мысли. – М., 1985. – С. 51–73.
12. Койре А. Ньютон, Галилей и Платон // Очерки истории философской мысли. – М., 1985. – С. 154–174.
13. Лосев А.Ф. История античной философии в конспектном изложении. – М., 1989.
14. Молчанов В.И. Аналитическая феноменология в «Логических исследованиях» Эдмунда Гуссерля // Гуссерль Э. Собрание сочинений. Т. 3 (1). Логические исследования. – Т. II (1). – М., 2001.
15. Переписка Вильгельма Дильтея с Эдмундом Гуссерлем // Вопросы философии. – 1995, № 10. – С. 144–150.
16. Розеншток-Хюсси О. Речь и действительность. – М., 1994.
17. Слотердаjk П. Критика циничного розуму / Пер. з нім. А. Богачова. – К., 2002.
18. Слотердаjk П. Сферы. Микросферология. – Т.1: Пузыри. – СПб, 2005. – С. 7–81.
19. Соколов В.В. Средневековая философия. – М., 1979.
20. Уайтхед А.И. Избранные работы по философии. – М., 1990. – С. 623–642.
21. Хайдеггер М. Исследовательская работа Вильгельма Дильтея и борьба за историческое мировоззрение в наши дни // Шпет Г.; Хайдеггер М. История как проблема логики, ч. II, гл. VII: Вильгельм Дильтей / Исследовательская работа Вильгельма Дильтея... – М.: Гнозис, 1995. – С. 139–185.
22. Хайдеггер М. Онто-гео-логическое строение метафизики // Хайдеггер М. Тождество и различие. – М., 1997. – С. 29–59.
23. Хёсле В. Философия и экология. – М., 1994.
24. Хоркхаймер М., Адорно Т.В. Диалектика Просвещения. – М., СПб, 1997. – С. 8–103.
25. Філософська думка [Тема часопису: Філософія перекладу]. – № 3. – К, 2010.
26. Ясперс К. Истоки истории и ее цель // Ясперс К. Смысл и назначение истории. – М., 1991. – С. 81–98.
27. Ясперс К. Философская вера // Ясперс К. Смысл и назначение истории. – М., 1991. – С. 420–508.

II частина

Основна: (Базова)

1. Основи практичної філософії. Підручник.
2. Європейський словник філософій: Лексикон неперекладностей. Пер. з фр. – Том перший. – Вид. друге, виправл. – К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2011. – 576 с.
3. Європейський словник філософій. Лексикон неперекладностей. Під кер. Барбари Кассен. Пер. з фр. – Том другий – К.: Дух і літера, 2011. – 488 с.
4. Європейський словник філософій. Лексикон неперекладностей. Пер. з фр. – Том третій – К.: Дух і літера, 2013. – 328 с.
5. Європейський словник філософій. Лексикон неперекладностей. Пер. з фр. – Том четвертий – К.: Дух і літера, 2016. – 440 с.
6. Інваген П. ван Нарис про свободу волі. / П. ван Інваген. / Пер. з англ. – К.: ДУХ І ЛІТЕРА. – 2016. – 344 с.
7. Лактіонова А. В. Практична філософія в контексті «лінгвістичного повороту». / А. В. Лактіонова. // Основи практичної філософії: підручник / А. М. Лой, А. О. Баумейстер, Т. І. Ящук та ін. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2011. – С. 88-112.
8. Лактіонова А. В. Сучасний поворот до практичної філософії. / А. В. Лактіонова. // Губернський Л. В., Конверський А. Є., Бугров В. А. та інші, всього 31 особа. Філософія та політологія в структурі сучасного соціогуманітарного знання. (теоретичні та методологічні аспекти). Монографія. – К.: ВПЦ “Київський університет”, 2011. – С. 132-143.
9. Лактіонова А. В. Філософія дії: монографія. / А. В. Лактіонова. - К.: ВПЦ “Київський університет”, 2011. – 367 с.
10. Маргеліс Н. В. «Парадокс» феноменального і феноменологічного аспектів мови. / Н. В. Маргеліс. // Практична філософія. – 2003. – № 4. – С. 64-67.

Додаткова:

1. Аналитическая философия. Избр. Тексты / Сост., вступ. ст. и примеч. А. Ф. Грязнова; Пер. с англ. И. В. Борисовой и др. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1993. – 182с.
2. Аналитическая философия: становление и развитие. Антология. Общая редакция и составление А. Ф. Грязнова. М. – 1998.
3. Йосипенко О. М. Від мови філософії до філософії мови: проблема мови у французькій філософії другої половини ХХ – початку ХХІ століть. / О. М. Йосипенко. – К.: Український Центр духовної культури, 2012. – 479 с.
4. Класики філософії мови від Платона до Ноама Хомського: Пер. з нім. А. Богачова, І Іващенко, К Ткаченка. – Київ: видавництво «Курс», 2008. – 536 с.
5. Крічлі С. Вступ до континентальної філософії. / С. Крічлі. – К.: ТОВ Стилос, 2008. – 152 с.
6. Мур Дж. Принципи етики. / Пер с англ. Л.В.Коноваловой; Общ. ред Нарского И.С., Коноваловой Л.В. – М.: Прогресс, 1984. – 326с.
7. Мур Дж. Э. Природа моральной философии / Пер. с англ., сост. и примеч. Л.В.Коноваловой; Предисл. А.Ф.Грязнова и Л.В.Коноваловой. – М.: Республика, 1999. – 349 с.
8. Остин Дж. Избранное. / Дж. Остин. Перевод с англ. Макеевой Л. Б., Руднева В. П. – М.: Идея-Пресс, Дом интеллектуальной книги, 1999. – 332 с.
9. Остин Д. Три способа пролить чернила: Философские работы. / Д. Остин. / Пер. с англ. В. Кирющенко, Вступ. статья В. Кирющенко, М. Колопотина. – Спб.: Изд-во «Алетейя»: Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2006. – 335 с.
10. Позиции Современной философии. – Выпуск 1. Новые образы философии ХХ века. – СПб: Издательство «Алетейя» (СПб), 1999. – 216 с.

11. Поліщук Н. Філософія прагматизму. / Н. Поліщук. – К.: Український центр духовної культури, 2012. – 400 с. Проблема человека в западной философии. / Переводы/Сост. и послесл. П. С. Гурвича; Общ. ред. Ю. Н. Попова. – М.: Прогресс, 1988. – 552 с.
12. Практизация философии: современные тенденции и стратеги. / Инишев И., Щитцова Т. (редакторы). В 2-х томах - Т.2. Вильнюс: ЕГУ, 2010. – 228 с.
13. Практична філософія. – К., Парапан, 2000. – №1. – 195 с.
14. Серль Дж. Рациональность в действии. / Дж. Серль. Пер. с англ. А. Колодия, Е. Румянцевой. – М.: Прогресс-Традиция, 2004. – 336 с.
15. Соболева М. Е. Философия как «критика языка» в Германии. / М. Е. Соболева. – СПб.: Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2005. – 412 с. – С. 250.
16. Соболева М. Е. Философия как «критика языка» в Германии. / М. Е. Соболева. – СПб.: Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2005. – 412 с. – С. 250.
17. Сокулер З. А. Людвиг Витгенштейн и его место в философии XX в.: Курс лекций. / З. А. Сокулер. – Долгопрудный: Аллегро-Пресс, 1994. – 173 с.
18. Спасенко Н. М. Концепт життєсвіту у конструктивізмі Ерлангенсько-Констанцької школи. / Н. М. Спасенко. // Практична філософія. – К.: Парапан, 2004. – № 4 (№ 14). – 232 с. – С. 195-202.
19. *Alvarez M.* Kinds of Reasons. Essays in the Philosophy of Actions / M. Alvarez. – Oxford ; N. Y. : Oxford University Press, 2010. – 209 p.
20. *Anscombe G. E. M.* Intention / G. E. M. Anscombe. – Harvard : Harvard University Press, 2000. – 106 p.
21. *Anscombe G. E. M.* Modern Moral Philosophy / G. E. M. Anscombe // The collected philosophical papers of G. E. M. Anscombe. – Oxford : Blackwell, 1981. – Vol. 3. – P. 26–43.
22. *Audi R.* Action, Intention, and Reason / R. Audi. – N. Y. : Cornell University Press, 1993. – 362 p.
23. *Audi R.* Moral Perception / R. Audi. – Princeton : Princeton University Press, 2013. – 200 p.
24. *Aune B.* Reason and Action / B. Aune. – Dordrecht (Holland) : D. Reidel Publishing Company, 1977. – 207 p.
25. *Barnes E.* Emergence and Fundamentality. / E. Barnes. // Mind, 2012, № 121 (484). – P. 873-901.
26. *Bratman M.* Intention, Plans, and Practical Reason / M. Bratman. – Cambridge, MA : Harvard University Press, 1987. – viii, 200 p.
27. *Collingwood R. G.* An Essay on Metaphysics. / R. G. Collingwood. – Oxford: Clarendon Press, 1940. – 354 p.
28. *Dancy J.* Practical Reality / J. Dancy. – Oxford : Oxford University Press, 2000. – xii. – 187 p.
29. *Davidson D.* Essays on Action and Events / D. Davidson. – Oxford : Clarendon Press, 1980. – 304 p.
30. *Davidson D.* Inquiries into Truth and Interpretation / D. Davidson. – Oxford : Clarendon Press, 1984. – 292 p.
31. *Frankfurt H.* The Problem of Action / H. Frankfurt // American Philosophical Quarterly, 1978. – № 15. – P. 157–162.
32. *Harris J.* The Survival Lottery. / J. Harris. // Applied Ethics / ed. By P. Singer. – Oxford: Oxford University Press, 1986. – P. 87-96.
33. *Holton R.* Partial Belief, Partial Intention. / R. Holton. // Mind, 2008, 117(465). – P. 27-58.
34. *Hornsby J.* Actions / J. Hornsby. – L. : Routledge & Kegan Paul, 1980. – vi. – 146 p.
35. *Goldman A.* A Theory of Human Action / A. Goldman. – Princeton : Princeton University Press, 2015. – 245 p.
36. *Mele A.* Effective Intentions. The Power of Conscious Will / A. Mele. – N. Y. ; Oxford : Oxford University Press, 2009. – ix. – 178 p.
37. *Mele A., Roy F. Baumeister, Kathleen D. V.* Free Will and Consciousness. How do they work? / A. Mele. – Oxford: Oxford University Press, 2010. –xiv. – 225 p.

38. Normativity / ed. by J. Dancy. – Oxford : Blackwell Publishers Ltd, 2000. – 143 p.
39. *Paul S.* Intention, Belief, and Wishful Thinking: Setiya on "Practical Knowledge" / S. Paul // *Ethics*. – April 2009. – Vol. 119, №. 3. – P. 546–557.
40. *Prichard H. A.* Acting, Willing, Desiring. / A. H. Prichard. // *Moral obligations: Essays and Lectures*. – Oxford: at the Clarendon Press, 1945. – P. 89-98.
41. *Schellenberg S.* Experience and Evidence / S. Schellenberg // *Mind*, 2013. – Vol. 122. – P. 699–747.
42. *Sehon S.* Teleological Realism: Mind, Agency, and Explanation. / S. Sehon. – Cambridge MA: MIT Press, 2005. – xii, 245 p.
43. *Searle J.* Collective Intentions and Actions / J. Searle // *Intentions in Communication* / ed. by P. R. Cohen, J. Morgan. – Cambridge, Mass. : MIT Press, 1990. – P. 401–16.
44. *Setiya K.* Explaining Action / K. Setiya // *Philosophical Review*, 2003. – Vol. 112. – P. 339–93.
45. *Sterelny K.* The Evolution of Agency and other Essays / K. Sterelny. – Cambridge: Cambridge University Press, 2001. – 310 p.
46. *Taylor Ch.* Human Agency and Language. Philosophical Papers / Ch. Taylor. – Cambridge : Cambridge University Press, 1985. – 294 p.
47. *Toulmin S.* The Revival of Practical Philosophy / S. Toulmin // *The American Scholar*, 1988. – 57. 3. – P. 337–352.
48. *Vayrynen P.* The Lewd, the Rude and the Nasty: A Study of Thick Concepts in Ethics / P. Vayrynen – N. Y.: Oxford University Press, 2013. – 223 p.
49. *Velleman J. D.* The Possibility of Practical Reason / J. D. Velleman. – Oxford : Oxford University Press, 2000. – viii. – 302 p.
50. *Wilson G.* The Intentionality of Human Action / G. Wilson. – Stanford, CA : Stanford University Press, 1989. – xi. – 299 p.